

**ЕКОЛОГІЯ – ФІЛОСОФІЯ
ІСНУВАННЯ ЛЮДСТВА**

Збірник наукових праць

**Мелітополь
2019**

УДК 502.11:17.021.4(06)
ББК 28.081.4+87.622]я431
Е 40

Екологія – філософія існування людства: зб. наук. праць / за заг. ред. М.М. Радевої,
В.М. Коломієць. – Мелітополь : ТОВ "Колор Принт", 2019. – 171 с. – ISBN 978-966-
2489-76-7.

НАУКОВА РЕДАКЦІЯ:

Радєва М.	доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ, директор МІДМУ "КПУ";
Покатаєва О.	доктор економічних наук, доктор юридичних наук, професор, академік АЕНУ, перший проректор Класичного приватного університету;
Громико О.	начальник відділу з благоустрою та екології Виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області;
Квілінський О.	доктор економічних наук, професор, академік АЕН України, ректор Вищої школи комунікації та управління в Познані, президент Інституту розвитку міжнародного співробітництва, експерт Парламентської групи з питань Східної Польщі Сейму Республіки Польща (Польща);
Мельниченко О.	доктор економічних наук, голова правління науково-консалтінгової організації Consilium Sp. z o.o. (Польща), експерт Лондонської академії науки і бізнесу, (Великобританія);
Ткач А.	доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ, професор Жешувської Політехніки ім. І. Лукасевича (Польща);
Ткач Т.	доктор психологічних наук, професор МІДМУ "КПУ";
Лисенко В.	доктор біологічних наук, професор, член національної комісії з питань Червоної книги України, директор МІЕСТ ВНЗ ВМУРоЛ "Україна";
Коломієць В.	кандидат економічних наук, доцент МІДМУ "КПУ";
Намлієва Н.	кандидат економічних наук, доцент, декан факультету управління та публічного адміністрування МІДМУ "КПУ";
Тодорова Л.	заступник начальника відділу з благоустрою та екології Виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області;
Реун І.	доктор економічних наук, професор Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна;
Осташ Г.	доктор хабілітований, професор, проректор Жешувської політехніки ім. І. Лукасевича (Польща);
Вожняк М.	доктор хабілітований, професор званий, завідувач кафедри Краківського економічного університету, завідувач кафедри Жешувського університету (Польща);
Анацька О.	голова громадської організації "Гарна".

Збірник містить результати досліджень науковців, громадськості та студентів за науковою темою "Екологія – філософія існування людства". Досліджується сучасний екологічний стан України, узагальнюється міжнародний досвід вирішення екологічних питань, проблеми взаємовідносин людини і природи, основні джерела забруднення оточуючого середовища і пошук шляхів гармонізації відносин природи і суспільства, охорона тваринного і рослинного світу, збереження біорізноманіття, імплементація положень європейського законодавства в українську практику. Присвячено екологічній безпеці України.

Для науковців та працівників у галузі екології.

Рекомендовано до друку вченою радою Мелітопольського інституту державного та муніципального управління "Класичного приватного університету".
Протокол № 9 від 25 квітня 2019 р.

ISBN 978-966-2489-76-7.

© Мелітопольський інститут державного та муніципального управління "Класичного приватного університету", 2019
© Колектив авторів, 2019
© ТОВ "Колор Принт", 2019

ЗМІСТ

Антіпов Данило ЗАХИСТ І ВИКОРИСТАННЯ ЛІСУ НА ПРИКЛАДІ СТАРО-БЕРДЯНСЬКОГО ЛІСНИЦТВА	6
Анфілов Михайло РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	10
Бойко Кирило ПРИКЛАДИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ УТИЛІЗАЦІЇ СМІТТЯ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ	12
Воровка Володимир ТЕНДЕНЦІЇ І НАСЛІКИ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА МЕЛІТОПОЛЬЩИНІ.....	16
Гайдук Аліна ХІМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	28
Генсицький Максим ВПЛИВ АВТОТРАНСПОРТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОРІГ НА ВИДОВИЙ СКЛАД І ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАЗЕМНИХ МОЛЮСКІВ.....	31
Герасько Тетяна, Злоєдова Анастасія ВОДНИЙ РЕЖИМ ЛИСТКІВ ЧЕРЕШНІ ЗА ОРГАНІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.....	34
Гришко Світлана, Непша Олександр ЗНАЧЕННЯ ВОДОЗАХИСНИХ ЛІСОНАСАДЖЕНЬ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СТАБІЛЬНОСТІ АГРОЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	39
Грищенко Євгенія ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА	44
Дереза Олена, Дереза Сергій СТІЧНІ ВОДИ ТВАРИННИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ...	50
Додонов Андрій ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ В СВІТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	53
Жеребко Олександр КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ (ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ)	57

Зеленин Александр	
ИЗМЕНЕНИЕ ОТНОШЕНИЯ К ОКРУЖАЮЩЕМУ МИРУ КАК МЕТОД РЕШЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА.....	69
Іваненко Дар'я	
ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЇ.....	74
Казьмін Ігор	
ЕКОЛОГІЧНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	78
Кармишев Юрій, Кошелєв Олександр, Волощук Ярослав, Ордян Левон	
ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ АМФІБІЙ І РЕПТИЛІЙ У МІСТІ МЕЛІТОПОЛІ	82
Козуб Антон	
УПРАВЛІННЯ ТА СТАН ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ	88
Колінько Тетяна	
ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ НА СТАН ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	93
Колодочка Тетяна	
АНТРОПОЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЗМІСТУ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	101
Копилова Тетяна, Кошелєв Олександр	
ЛЮДИНА И ПТАХИ У МІСТІ МЕЛІТОПОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ВОРОНОВИХ ПТАХІВ).....	104
Кошелєв Олександр, Кошелєв Василь	
ПТАХИ МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ: РОСПОВСЮДЖЕННЯ, СТАН ЧИСЕЛЬНОСТІ І ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ.....	110
Лень Маргарита	
СОЦІАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ СМISЛУ	117
Мовчан Сергій	
БАСЕЙНОВЕ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ –ІНТЕГРОВАНІЙ НАПРЯМ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ	122
Мовчан Сергій, Федоров Вадим	
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ВОДНИХ РЕСУРСІВ ПРИ ОЧИЩЕННІ ПОБУТОВИХ СТІЧНИХ ВОД ВІД БІОЛОГІЧНИХ ЗАБРУДНЕНЬ	130
Намлієва Наталя	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	136

Непша Олександр, Передерій Дар'я ВОДОЗАХИСНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕСПРИЯТЛИВОГО ВПЛИВУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ВОДНІ ОБ'ЄКТИ (НА ПРИКЛАДІ БАСЕЙНУ РІЧКИ МОЛОЧНА).....	139
Нуждова Вікторія УТИЛІЗАЦІЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА.....	142
Прохорова Лариса, Непша Олександр, Зав'ялова Тетяна ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВИТОГЛЯДУ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОСВІТНЯ ШКОЛА-ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ	147
Радєва Марина АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ.....	151
Радєв Дмитро ТЕХНОЛОГІЯ DATA MINING В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ БАСЕЙНОВОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ РІЧКОВОЇ МЕРЕЖІ	157
Рогаль Олександр УТИЛІЗАЦІЯ СМІТТЯ ПРИ ЗАНЯТТЯХ АКТИВНИМИ ВИДАМИ ВІДПОЧИНКУ НА ПРИРОДІ.....	163
Тараненко Галина, Терехова Софія АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГАРМОНІЙНИХ ВІДНОСИН У СИСТЕМІ "ПРИРОДА-ЛЮДИНА"	166
Топалов Євген УТИЛІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО СМІТТЯ, БАТАРЕЙОК ТА АКУМУЛЯТОРІВ В УКРАЇНІ ...	171
Чернишова Марія ШКОДА ВІД ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИКОВИХ ПАКЕТІВ.....	178
Швець Ольга ЕКОЛОГІЯ ПІД ВПЛИВОМ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	180

Гришко Світлана

кандидат географічних наук, старший викладач кафедри фізичної географії і геології, МДПУ ім. Б. Хмельницького

Непша Олександр

старший викладач кафедри фізичної географії і геології, МДПУ ім. Б. Хмельницького

ЗНАЧЕННЯ ВОДОЗАХИСНИХ ЛІСОНАСАДЖЕНЬ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СТАБІЛЬНОСТІ АГРОЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

В межах Мелітопольського району лісистість складає 4%. Площа земель з природним ландшафтом менша від оптимального рівня [4]. Ситуація ускладнюється тим, що в останні роки простежується тенденція до активного відведення берегів і заплав річок під дачне будівництво, садівництво та городництво.

Під системою водозахисних лісонасаджень розуміють створення у межах водозбору з урахуванням рельєфу, специфіки використання комплексу земель лісосмуг, лісових масивів, які взаємодіють між собою, створюють меліоративний ефект на території водозбору і забезпечують захист водойм від забруднення. При запровадженні такої системи утворюється особливий тип місцевості – лісоаграрні ландшафти. Якщо правильно розмістити на водозборі лісосмуги і поєднати з іншими категоріями лісонасаджень, то вони будуть активно регулювати біологічну та екологічну рівновагу на територіях, які захищають.

Система захисних насаджень на водозборі включає три категорії. Перша – сукупність захисних насаджень переважно смугової форми, які розміщують на основній площі водозбору. До них належать лісосмуги на польових схилах, улоговинно-смугові насадження і прияржні лісосмуги. Друга – сукупність різних за формою і призначенням насаджень, які розміщені на землях гідрографічного фонду: смугові й масивні насадження на верхів'ях та конусах виносу ярів і балок, насадження на берегах ярів, уздовж водойм і річок, а також насадження-мулофільтри. Третя – природні лісові ділянки серед сільськогосподарських угідь [6].

Система захисних лісонасаджень на водозборах району повинна ґрунтуватись на контурній організації території і складати каркас, з яким ув'язуються інші заходи, що забезпечують очищення і регулювання вод поверхневого стоку безпосередньо у межах водозбору. В районах з вираженим рельєфом (наприклад,

Приазовська височина), де землі розчленовані гідрографічною мережею на різноманітні за конфігурацією і характером схилів ділянки, створенню ефективної системи захисних насаджень перешкоджає прямолінійність лісосмуг, зумовлена прямолінійністю полів [8]. Виконувати повною мірою свою водоохоронну функцію лісонасадження (смуги) можуть тільки при їх контурному розташуванні на території водозбору. Тому необхідне перш за все контурне землевпорядкування. У цьому відношенні завдання агролісомеліорації та землевпорядкування збігаються і можна одержати найбільший екологічний та економічний ефекти. Контурно-смугова структура території найбільш повно відповідає схилівій мікроназональності природних умов району і дає можливість розміщувати кожне поле (культуру) на землях, однорідним за мікрокліматом і ґрунтовим покривом [9].

Комплексне використання лісонасаджень в умовах інтенсивної сільськогосподарської діяльності (створення лісоаграрних ландшафтів) складна проблема. Адже інтереси господарювання не завжди збігаються з інтересами раціонального природокористування. Сучасне виробництво, особливо при його інтенсивних формах, повинно передбачати не тільки використання природних умов і ресурсів у процесі виробництва, але і їх охорону, а в ряді випадків відновлення і перетворення. З цих позицій перш за все необхідно збільшити питому вагу лісонасаджень в агроландшафтах з урахуванням їх раціонального розміщення на території. Для окультурення агроландшафтів потрібна розробка проектів лісомеліоративних заходів як складової частини комплексних схем охорони природи. У першу чергу доцільно вибрати і зберегти вже існуючі лісонасадження, реконструюючи і пристосовуючи їх до нових умов господарювання. Можливо, є такий закон природи, який вимагає, щоб співвідношення різних угідь, або ландшафтний баланс, строго відповідав тепловому і водному балансам даного регіону. Його порушення призводить до деградації угідь та їх якісних перетворень [5, 7].

При створенні водоохоронних лісонасаджень найбільш раціональним є рівномірне розміщення лісонасаджень усіх видів по площі водозборів. Виконуючи свої основні захисні функції, полезахисні, водорегулюючі, протиерозійні, придорожні, присадибні та інші лісосмуги, куртини і гаї всією своєю сукупністю суттєво підвищують аеродинамічну шорсткість підстилаючої земної поверхні і викликають значне (на кілька сотень метрів) підняття повітряних потоків, їх охолодження та випадання додаткових атмосферних

опадів. Крім того, ці лісонасадження, особливо коли вони діють у комплексі з іншими протиерозійними заходами (агротехнічними, гідротехнічними тощо), затримують поверхневий стік і переводять його у ґрунтовий [1-3]. Отже, вся система захисних лісонасаджень поряд з виконанням своїх основних поле-, ґрунто-, шляхозахисних та інших функцій, сприяє випаданню додаткових опадів та затримує поверхневий стік, що зумовлює збільшення підземного живлення річок у літній період, значне поліпшення якості води. Чим більше на площі водозборів захисних лісонасаджень, тим відчутніший водоохоронний ефект. Максимальний позитивний вплив на водний режим території виявляють захисні лісонасадження при загальній лісистості території на рівні оптимальної у водоохоронному відношенні.

При їх створенні треба враховувати і водоохоронні вимоги, особливо ті, які одночасно будуть підсилювати поле- та ґрунтозахисну ефективність лісонасаджень. Захисна ефективність полезахисних лісосмуг буде вищою, якщо відстані між повздовжніми та поперечними лісосмугами будуть не більшими ніж: 600 м на вилужених та потужних чорноземах; 500 м на звичайних чорноземах; 400 м на південних чорноземах; 350 м на каштанових та темно-каштанових ґрунтах; 300 м на розвіюваних вітрами легких піщаних ґрунтах [10].

Відстань між поперечними смугами не повинна перевищувати 1000 м. На полях, що розташовані на схилах основні смуги створюють впоперек схилу та відстань між ними допускається менша, ніж на рівних ділянках. Для проїзду техніки на поля при перетині поперечних та повздовжніх лісосмуг залишають розриви 35-40 м завширшки. У рівнинних умовах створюють полезахисні насадження шириною 7,5-15 м, а на схилах від 12 до 21 м. Ширина прибалкових та прияружних смуг встановлюється в межах 15-30 м. Рекомендована конструкція лісосмуг для умов Мелітопольського району це ажурна та продувна; використання лісосмуг щільної конструкції доцільно лише при створенні прияружних та прибалкових лісосмуг. Ажурні смуги характеризуються рівномірним розміщенням прогалин по профілю смуги; продувні лісосмуги мають щільні крони, але внизу між стволами мають прогалини для запобігання накопичення біля лісосмуги снігу та ґрунту при сильних вітрах; щільні лісосмуги з чагарниками в нижньому ярусі створюють профіль, що не продувається та накопичують біля себе сніг взимку та затримують поверхневий стік. На привододільних схилах крутістю до 1°, де поверхневий стік і загроза виносу з ним добрив, пестицидів і продуктів

ерозії ґрунту практично відсутні, необхідно застосовувати тільки агротехнічні заходи регулювання стоку (обробіток вздовж горизонталей, упоперек схилу, ґрунтопоглиблення тощо). На привододільних схилах крутістю 1-3° для затримання і очищення стоку необхідно створювати систему лісосмуг на польових схилах із такою відстанню між ними, при якій забезпечувався б позитивний вплив лісосмуг на формування поверхневого стоку. Відстань між ними повинна дорівнювати 300 м [10].

На землях присіткового фонду, де кут нахилу схилів перевищує 3°, можливе інтенсивне винесення добрив, пестицидів разом з продуктами ерозії. Через наявність концентрованих водних потоків і активізації ерозійних процесів необхідно, крім лісонасаджень впроваджувати інші водозахисні заходи. При цьому варто враховувати значні об'єми поверхневого стоку, його концентрацію в улоговинах стоку і як наслідок велике меліоративне навантаження на робочі ділянки лісонасаджень. На такій місцевості необхідно створювати лісосмуги з відстанню між ними 200 м. Крім того, необхідно створювати прияружні і прибалкові смуги, насадження-мулофільтри на конусах виносу і в улоговинах. Лісосмуги тут створюють шириною 8-12 м, ажурної конструкції, деревно-чагарникового типу із дерев з глибокою стрижневою кореневою системою. На ділянках з великим меліоративним навантаженням (надходять концентровані водні потоки) лісосмуги підсилюють гідротехнічними спорудами [10].

У межах гідрографічної мережі Мелітопольського району треба створити захисні лісонасадження вздовж берегів водних об'єктів, мулофільтри по дну ярів та балок, суцільно залісити яри. На схилах балок доцільно створити 2-3-рядні лісоплодові смуги або плодово-ягідні чагарникові куліси. Крім того, потрібно провести докорінне або поверхневе поліпшення травостою на міжсмугових ділянках. Особливу увагу варто звернути на заборону випасання худоби на схилах ярів та балок.

Мінімалізацію негативних наслідків інтенсивного ведення сільського господарства в Мелітопольському районі може забезпечити тільки екологічна оптимізація агроландшафтів, тобто оптимальне співвідношення і розміщення культурних полів, лісових, лучних, водних, та інших угідь, які мають важливе значення для функціональної ефективності певного ландшафту і його стабільності. Лісонасадження і сільськогосподарські угіддя в межах водозбору утворюють складні лісоаграрні ценози, які являють собою єдину парагенетичну систему із тісними взаємопов'язаними і

взаємозумовленими потоками речовини і енергії, що повинно враховуватись при організації території та господарства.

При створенні додаткових лісонасаджень для підвищення рівня лісистості річкових водозборів до рівня оптимальної водоохоронної лісистості треба перш за все насадити необхідну кількість полезахисних, протиерозійних та інших полезахисних лісонасаджень, а після цього створювати додаткові лісонасадження варто на малопродуктивних еродованих, незручних та непридатних для сільського господарства землях, а також на площах, відведених для лісової рекультивациї. Полезахисні лісосмуги на плоских вододілах і пологих схилах розміщують упоперек рівнодіючої шкідливих вітрів, які панують у даній місцевості (суховійних, заметільних, що викликають пилові бурі). Відхилення повздовжніх лісосмуг від напрямків, перпендикулярних до найбільш шкідливих вітрів допускається до 30° [10].

Водоохоронні вимоги потрібно враховувати і при підборі деревних порід для створення полезахисних, протиерозійних та інших захисних лісонасаджень. Підвищення аеродинамічної шорсткості підстилаючої земної поверхні й випадання додаткових атмосферних опадів значною мірою залежать не тільки від кількості лісосмуг та насаджень на одиницю площі, а й їх висоти. Тому при підборі порід для полезахисних лісосмуг необхідно з урахуванням ґрунтово-гідрологічних умов віддавати перевагу високорослим і в той же час малотранспіруючим породам.

Список використаних джерел:

1. Гришко С. В. Значення лісосмуг та лісових насаджень для Приазовського степу. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність. 2011. Вип. 14(26). С. 97–102.
2. Гришко С. В. Значення лісосмуг для функціонування Приазовського степу. Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 28-30 вересня 2011 р. Херсон, 2011. С. 96–99.
3. Гришко С., Стецишин М., Балховітін А. Значення лісосмуг для степів Північно-Західного Приазов'я. Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи : збірник матеріалів II-ї Міжнародної науково-практичної конференції, м. Баку–Ужгород–Дрогобич, 10 березня 2017 р. Баку–Ужгород–Дрогобич, 2017. С. 394–395.

4. Гришко С. В. Лісокультурні ландшафти Північно-Західного Приазов'я : дис. ...канд. геогр. наук: 11.00.11 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Х., 2013. 232 с.

5. Іванова В. М., Непша О. В., Стецишин М. М. Заходи щодо збереження ґрунтів і підвищення продуктивності агроландшафтів басейну річки Молочної. Нові виміри наукового пізнання : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 15 травня 2017 р. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 1. С. 105–110.

6. Міхович А. Г., Пастернак П. С., Ананьєв П. П. Водоохоронні лісонасадження. К. : Урожай, 1986. 144 с.

7. Непша О. В. Сільськогосподарське природокористування в басейні річки Молочної. Історико-географічний дискурс проблем геосфери: зб. наук. праць. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького. С. 11–14.

8. Панченко А. Ю., Тамбовцев Г. В., Непша О. В. Особливості геолого-геоморфологічної будови Приазовської низовини та Приазовської височини. Актуальные научные исследования в современном мире. Переяслав-Хмельницкий, 2019. Вып. 3(47), ч. 2. С. 95–100.

9. Швобс Г. И. Контурное земледелие. Одеса : Маяк, 1985. 55 с.

10. Юхновський В. Ю. Лісоаграрні ландшафти рівнинної України : оптимізація, нормативи, екологічні аспекти : монографія. К. : Інститут аграрної економіки, 2003. 273 с.

Грищенко Євгенія

доцент кафедри менеджменту і публічного управління, МІДМУ "КПУ"

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА

Найважливішою умовою у вирішенні сучасних екологічних проблем є екологічна освіта та виховання молодого покоління, оскільки саме з дитячих років людина повинна сприймати себе як невід'ємну частину природи, тому що в цей період життя формується світогляд, закладаються моральні цінності, моделюється культура поведінки особистості.

Екологічне виховання – це сукупність культурних, соціальних і виховних заходів, що впливають на почуття, свідомість і погляди людей та спрямовані на підвищення рівня екологічних знань і

Наукове видання

ЕКОЛОГІЯ – ФІЛОСОФІЯ ІСНУВАННЯ ЛЮДСТВА

Збірник наукових праць

Мелітопольський інститут державного та муніципального управління
"Класичного приватного університету"
Україна, 72311, Запорізька обл.
м. Мелітополь, Каховське шосе, 8/2,
тел/факс (0619) 43-04-09
e-mail: midmu-kpu.com.ua

Видавець та виготовлювач ТОВ "Колор Принт"
72312, Запорізька обл., м. Мелітополь, вул. Свердлова, 44/7
Тел. (0619) 46-42-80

Свідоцтво Державного комітету телебачення
і радіомовлення України про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру видавців та
виготівників видавничої продукції
Серія ДК № 3782 від 12.05.2010р.

Підписано до друку 25.04.2019р. Папір офсетний.

Папір офсетний.

Формат 60x90/8. Гарнітура Arial.

Друк різог. Умовн. друк. арк. 11,7.

Тираж 50 пр. Зам. № 49 від 08.05.2019р.

ТОВ "Колор Принт"

72312, Запорізька обл., м. Мелітополь, вул. Університетська, 44/7.

Тел. (0619) 46-50-20.